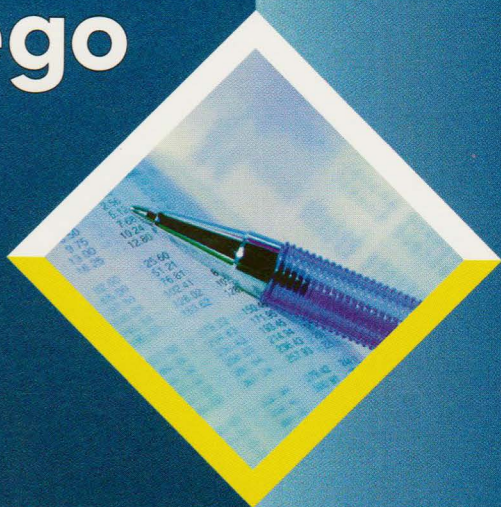

System rachunkowości w okresie kryzysu gospodarczego

pod redakcją

IRENY SOBAŃSKIEJ i PRZEMYSŁAWA KABALSKIEGO

Łódź 2010
Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

*Witold Furman**

ROZDZIAŁ 7

OUTSOURCING A SYSTEM RACHUNKOWOŚCI W DOBIE KRYZYSU EKONOMICZNEGO

1. Wprowadzenie

Przez ostatnie miesiące bardzo często słyszymy słowo kryzys. Pojęcie to jest odmieniane we wszystkich czasach i we wszystkich przypadkach. Na rynku ukazuje się coraz więcej publikacji analizujących przyczyny kryzysu oraz przedstawiających wnioski na przyszłość, jak uniknąć tego typu sytuacji.

Powszechnie uważa się, że jedną z przyczyn powstania obecnego kryzysu jest polityka kredytowa banków w Stanach Zjednoczonych, które udzielały kredytów hipotecznych osobom nieposiadającym zdolności kredytowej lub zdolność ta była „bardzo słaba”. Oprócz tej przyczyny kryzysu wymienia się także nieprzestrzeganie norm moralnych w świecie biznesu, co przejawiało się dążeniem do maksymalizacji zysków, bez zachowywania żadnych wartości.

Kryzys jest przyczyną recesji gospodarczej w wielu krajach świata. Mimo iż w Polsce nie odnotowano recesji, to spadek PKB w stosunku do lat ubiegłych jest widoczny. Zjawisko to negatywnie wpływa na stan gospodarki. Spada produkcja jednostek gospodarczych, wzrasta bezrobocie, zmniejsza się popyt, wydatki budżetu państwa rosną przy spadającym wpływach z podatków, co powoduje powstawanie deficytu budżetowego itp. Jednostki gospodarcze, aby móc funkcjonować w takich warunkach, zmuszone są do wdrażania programów oszczędnościowych i reorganizacyjnych. Działania takie często wiążą się ze zwolnieniami pracowników oraz szukaniem tańszych sposobów realizacji określonych funkcji jednostki gospodarczej. Jedną z możliwości wyjścia z takiej sytuacji jest zlecenie podmiotom zewnętrznym określonych zadań, np. z zakresu prowadzenia szeroko rozumianej rachunkowości jednostki gospodarczej, prac remontowych i porządkowych itp. Rozwiązanie takie pozwala jednostce gos-

* Mgr, doktorant Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

podarczej na skupienie się na jej głównym celu działalności (np. produkcyjnym, handlowym), co daje możliwość efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów. Zlecenie przez jednostkę określonych zadań wyspecjalizowanym podmiotom zewnętrznym nazywa się outsourcingiem. Proces zlecenia prowadzenia rachunkowości wyspecjalizowanej jednostce zewnętrznej nazywany jest outsourcingiem rachunkowości.

Celem tego rozdziału jest przedstawienie wpływu outsourcingu rachunkowości na system rachunkowości jednostki gospodarczej w dobie kryzysu ekonomicznego. Zagadnienie to jest o tyle ważne, że wiele jednostek gospodarczych decyduje się zlecić to zadanie podmiotowi zewnętrznemu. Z drugiej strony istnieje ryzyko, iż wybrany usługobiorca nie będzie na tyle kompetentny, aby zapewnić wysoki poziom świadczonych przez siebie usług. Wszystko to powoduje, iż znaczenie outsourcingu rachunkowości w dobie kryzysu ekonomicznego wzrasta.

Outsourcing nierozzerwalnie wiąże się także z kompetencjami zawodowymi osób wykonujących zadania z zakresu rachunkowości, toteż celem rozdziału jest przedstawienie rozwiązań systemowych wprowadzonych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, mających na celu wzrost profesjonalizmu zawodowego księgowych.

2. Istota i cele outsourcingu

Termin outsourcing jest skrótem od angielskiego zwrotu „outside – resource – using”, czyli wykorzystanie zasobów zewnętrznych (Trocki 2001, s. 13). Pojęcie outsourcingu definiowane jest w wielu publikacjach. *Encyklopedia PWN* określa outsourcing jako strategię zarządzania polegającą na zlecaniu wyspecjalizowanej jednostce zewnętrznej wykonania zadań, które nie są bezpośrednio związane z podstawowym profilem działalności firmy zlecającej (www.encyklopedia.pwn.pl/lista.php?co=outsourcing z dnia 29.12.2009 r.). W. T. Bielecki outsourcingiem nazywa zlecenie pewnych usług czy zadań firmom zewnętrznym wyspecjalizowanym w danym zakresie (Bielecki 2001, s. 429). Ch. L. Gay i J. Essinger zwracają uwagę, iż outsourcing rozważany z perspektywy strategicznej jest dziś jedną z najważniejszych i dających największe korzyści metodologii biznesowych, umożliwia bowiem organizacjom wszelkiego typu pełne wykorzystanie swoich możliwości i osiągnięcie optymalnej efektywności oraz elastyczności reagowania na potrzeby klientów (Gay, Essinger 2002, s. 429). Henry Ford, amerykański przemysławiec, założyciel Ford Motor Company mawiał, iż „jeśli jest coś, czego nie potrafimy zrobić wydajniej, taniej i lepiej niż nasi konkurenci, nie ma sensu żebyśmy to

robili; powinniśmy zatrudnić do wykonania tej pracy kogoś, kto zrobi to lepiej”. Ta myśl w pełni odzwierciedla istotę outsourcingu, który może przyczynić się do wielu pozytywnych zmian w jednostce gospodarczej. Jest to więc proces związany z wyodrębnieniem pewnych funkcji jednostki gospodarczej z jej struktury organizacyjnej i powierzeniem, ich wyspecjalizowanemu podmiotowi zewnętrznemu.

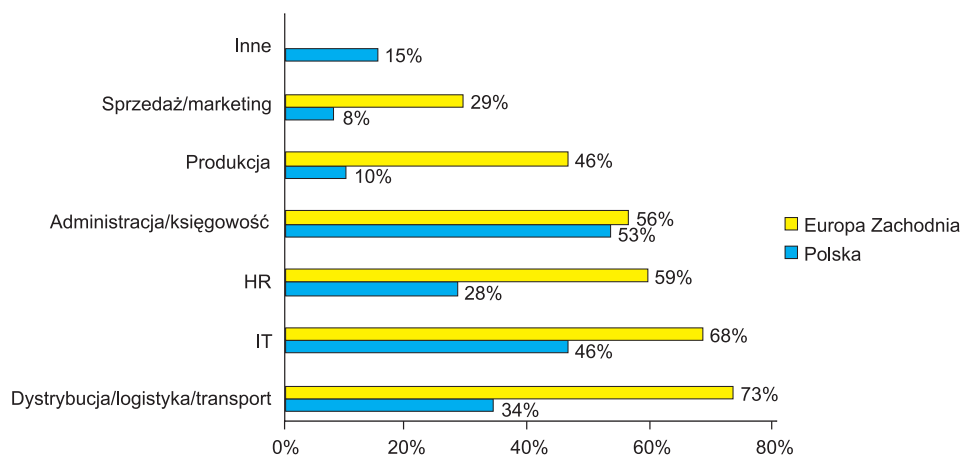
Jak już wspomniano, kryzys ekonomiczny wymusza na jednostkach gospodarczych wdrażanie rozwiązań mających na celu obniżenie kosztów działalności i poprawę efektywności wykorzystania posiadanych zasobów, poprzez np. zlecenie prowadzenia rachunkowości wyspecjalizowanym jednostkom. Z drugiej strony, jeszcze kilkanaście lat temu trudno byłoby sobie wyobrazić sprawnie działające podmioty gospodarcze bez działu księgowości. Obecnie coraz więcej przedsiębiorstw decyduje się na outsourcing w tej właśnie dziedzinie (Witczak 2005, s. 174).

Według badań przeprowadzonych przez American Management Association, dotyczących zastosowania outsourcingu w jednostkach gospodarczych – był najczęściej stosowany w następujących dziedzinach działalności:

- 1) zarządzanie i administracja;
- 2) zasoby ludzkie;
- 3) transport i dystrybucja;
- 4) systemy informatyczne;
- 5) wytwarzanie;
- 6) marketing;
- 7) rachunkowość i finanse (Greenburg, Canzoneri 1997).

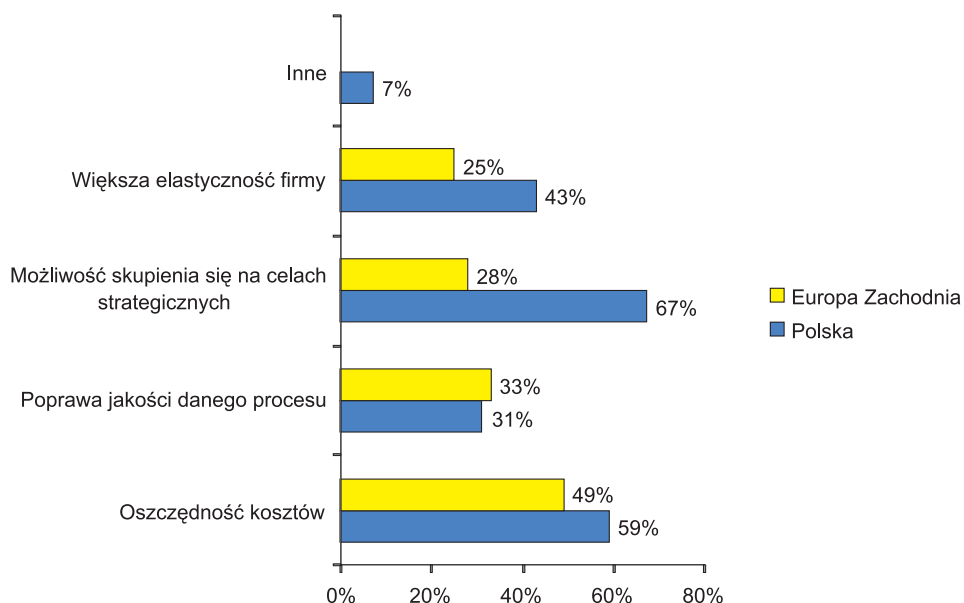
Z kolei z badań przeprowadzonych przez Ernst & Young Usługi Księgowe i Płacowe oraz Harvard Business Review Polska w październiku 2009 r. wynika, jakie zadania jednostki gospodarczej są najczęściej zlecane jednostkom zewnętrznym oraz jakie są zalety outsourcingu (www.ey.com/Publication/vwLUAssets/W_kierunku_ekosystemu_biznesowego z dnia 28.12.2009). Wyniki badania przedstawiono na wykresach 1 i 2.

Na podstawie powyższych wykresów można zauważyć, że w Polsce właśnie usługi związane z rachunkowością są najczęściej zlecanymi usługami jednostkom zewnętrznym. Na wykresie 2 widać, iż możliwość skupienia się na celach strategicznych jednostki, obniżenie kosztów działalności oraz poprawa jakości danego procesu należą do największych zalet outsourcingu. Nasuwa się zatem pytanie, jak outsourcing rachunkowości wpływa na ulepszenie systemu rachunkowości w jednostce gospodarczej? Aby móc odpowiedzieć na tak postawione pytanie, trzeba najpierw zdefiniować pojęcie systemu rachunkowości i rolę, jaką pełni on w jednostce gospodarczej.

Wykres 1. Najczęściej zlecane procesy przez jednostki na zewnątrz

Źródło: www.ey.com/Publication/vwLUAssets/W_kierunku_ekosystemu_biznesowego z dnia 28.12.2009 r.

Wykres 2. Zalety outsourcingu

Źródło: www.ey.com/Publication/vwLUAssets/W_kierunku_ekosystemu_biznesowego z dnia 28.12.2009 r.

3. System rachunkowości w jednostce gospodarczej

Głównym celem rachunkowości jako języka biznesu jest dokonanie pomiaru i prezentacji efektywności wykorzystania majątku jednostki gospodarczej. Zadanie to rachunkowość realizuje poprzez swe narzędzia, które wykształciła wraz z rozwojem gospodarczym i wzrostem złożoności prowadzonej działalności gospodarczej. Dlatego rachunkowość jest uniwersalnym i elastycznym systemem informacyjno-kontrolnym, odzwierciedlającym przebieg i rezultaty działalności jednostek gospodarczych (Jaklik, Micherda 1997, s. 10). W związku z tym przedmiotem rachunkowości jest proces reprodukcji kapitałów podmiotów gospodarczych, realizowany przez działalność gospodarczą (Jaklik, Micherda 1997, s. 14).

Uniwersalność rachunkowości polega na:

- a) możliwości dostosowania do specyficznych warunków działalności jednostek;
- b) zdolności do jednoczesnego pełnienia różnych funkcji i zadań szczegółowych;
- c) przydatności do tworzenia liczbowego obrazu opartego na wielkościach rzeczywistych, jak też przewidywanych;
- d) możliwości zastosowania różnych form i technik obliczeniowych.

Sprawne i efektywne funkcjonowanie rachunkowości jest uwarunkowane wykorzystaniem jej do realizowania określonych zadań. Elastyczność rachunkowości polega zaś na jej stosowaniu w każdej jednostce gospodarczej, bez względu na jej wielkość oraz możliwość dostarczania przez nią informacji o różnym stopniu szczegółowości (Micherda 2006, s. 27).

Dynamiczny rozwój gospodarki światowej, w tym także gospodarki polskiej, w ostatnich latach oraz specyfika tego rozwoju wywarły silny wpływ na układ i treść sprawozdań finansowych prezentowanych przez jednostki gospodarcze, które sporządzają i ogłaszają sprawozdania zgodnie z wymaganiami nałożonymi przez powszechnie obowiązujące przepisy prawa bilansowego (np. w Polsce ustawa o rachunkowości). Wspomniane regulacje w zakresie prezentacji danych sprawozdawczych pozostawiają jednostkom pewną autonomię, przejawiającą się np. w możliwości wyboru metody wyceny aktywów czy prawa wyboru terminu publikacji. Takie rozwiązanie podyktowane jest tym, iż system rachunkowości w każdej jednostce gospodarczej powinien być dostosowany do specyfiki i charakteru jej działalności. Różne warianty wyceny posiadanych aktywów (np. zapasów) czy inne alternatywne warianty prezentacji posiadanych przez jednostkę zasobów są efektem bogatego dorobku rachunkowości, który to rachunkowość (jako dyscyplina naukowa) wykształciła i rozwinęła na przestrzeni kilku ostatnich wieków. Rozwój ten wiązał się z koniecznością wykształcenia i dostosowania systemu ewidencyjnego do wymagań gospodarczych i rynkowych.

Podsumowując – dzięki sprawnie działającemu systemowi rachunkowości jednostka gospodarcza może wywiązać się ze swoich obowiązków sprawozdawczych. Odpowiedni system rachunkowości jest zatem gwarantem wiarygodnego i rzetelnego sprawozdania finansowego.

4. Outsourcing a system rachunkowości jednostki gospodarczej

Bardzo ważnym elementem dotyczącym korzystania z usług outsourcingowych jest etap przygotowawczy. Sama decyzja o wykorzystaniu outsourcingu to dopiero pierwszy krok do jego wdrożenia. W następstwie tego należy podjąć następujące działania:

- 1) sprecyzowanie planowanych celów organizacyjnych;
- 2) analiza kosztów i korzyści;
- 3) analiza potencjalnych szans i zagrożeń;
- 4) opracowanie harmonogramu przedsięwzięcia;
- 5) rozmowy z kierownictwem i zainteresowanymi stronami;
- 6) wstępna selekcja listy potencjalnych usługodawców;
- 7) przygotowanie zapytań ofertowych;
- 8) ocena odpowiedzi i wybór usługodawcy;
- 9) negocjowanie warunków umowy;
- 10) akceptacja kierownictwa;
- 11) opracowanie harmonogramu współpracy;
- 12) przygotowanie zespołu odpowiedzialnego za współpracę;
- 13) wdrożenie umowy;
- 14) kontrola efektywności świadczonej usługi (Micherda 2009, s. 72).

Outsourcing rachunkowości może być prowadzony w następujących formach:

a) kompleksowa obsługa księgowa i podatkowa prowadzona w biurze rachunkowym lub przez firmy audytorskie;

b) wypożyczanie pracowników do pełnienia okresowo funkcji w dziale finansowo-księgowym;

c) kompleksowa obsługa podatkowa i księgowa prowadzona przez Internet.

Zakres usług realizowanych przez biura rachunkowe jest różnorodny. Koncentruje się on głównie na trzech następujących obszarach:

- a) doradztwie podatkowym i ewidencjach księgowych;
- b) prowadzeniu ksiąg rachunkowych i sprawozdawczości finansowej;
- c) doradztwie księgowym;
- d) prowadzeniu szkoleń zawodowych (Nadolna 2006, s. 200–201).

Ze względu na specyfikę wykonywanych usług, działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych należy do działalności ściśle regulowanej przez przepisy prawa. W Polsce są to zapisy ustawy o rachunkowo-

ści. Rozdział 8a (*Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych*) tego aktu prawnego ściśle określa, jakie trzeba spełnić wymagania i kto może prowadzić biuro rachunkowe. Działalność, o której mowa, mogą wykonywać:

1) przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi, jeżeli są uprawnieni do wykonywania czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych;

2) pozostali przedsiębiorcy, pod warunkiem, że czynności z tego zakresu będą wykonywane przez osoby uprawnione do wykonywania czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Uprawnione do wykonywania czynności z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych są osoby posiadające certyfikat księgowy, osoby wpisane do rejestru biegłych rewidentów lub na listę doradców podatkowych. Minister właściwy do spraw finansów publicznych wydaje certyfikat księgowy na wniosek osoby fizycznej, która:

1) ma pełną zdolność do czynności prawnych oraz korzysta z pełni praw publicznych;

2) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, za przestępstwo skarbowe oraz za czyn określony w rozdz. 9 ustawy; spełnia co najmniej jeden z następujących warunków:

a) posiada trzyletnią praktykę w księgowości oraz wykształcenie wyższe magisterskie uzyskane na kierunku rachunkowość lub na innym kierunku ekonomicznym o specjalności rachunkowość lub innej, dla której plan studiów i program kształcenia odpowiadał wymogom określonym przez organy uczelni dla specjalności rachunkowość, w jednostkach organizacyjnych uprawnionych, zgodnie z odrębnymi przepisami, do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych;

b) posiada trzyletnią praktykę w księgowości i wykształcenie wyższe magisterskie lub równorzędne oraz ukończyła studia podyplomowe z zakresu rachunkowości w jednostkach organizacyjnych uprawnionych, zgodnie z odrębnymi przepisami, do nadawania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych;

c) posiada dwuletnią praktykę w księgowości i wykształcenie co najmniej średnie oraz złożyła z wynikiem pozytywnym egzamin sprawdzający kwalifikacje osób ubiegających się o certyfikat księgowy (ustawa o rachunkowości, art. 76a pkt 3–6, art. 76b pkt 1).

Biura rachunkowe muszą posiadać obowiązkową polisę ubezpieczeniową OC, która pozwala znacznie ograniczyć ryzyko błędnych decyzji i podnieść bezpieczeństwo działalności. Wszystkie te wymogi podyktowane są troską o jak najwyższą jakość świadczonych usług.

Jednostki, prowadząc księgi rachunkowe na zlecenie swoich klientów, sporządzają na ich podstawie sprawozdania finansowe, które są produktem finalnym systemu rachunkowości jednostki gospodarczej. Podstawą prawidłowo funkcjonującego systemu gospodarczego jest nieograniczony dostęp zainteresowanych podmiotów do informacji, przy czym informacja ta musi być wiarygodna.

Jak (czy) zatem outsourcing wpływa na system rachunkowości jednostki gospodarczej, a w konsekwencji na wiarygodność sprawozdania finansowego? Otóż jednostki świadczące tego typu usługi zatrudniają wykwalifikowaną kadrę księgowych, biegłych rewidentów, doradców podatkowych, którzy nie tylko znają obowiązujące przepisy, ale także potrafią je poprawnie interpretować i wykorzystać w praktyce. Na ogół także świadczą one usługi na rzecz wielu klientów, często działających w podobnych lub różnych sektorach gospodarki. Ponadto dysponują odpowiednim (specjalistycznym) oprogramowaniem komputerowym, które w znacznej mierze ułatwia i przyspiesza pracę.

W zawartej umowie pomiędzy biurem rachunkowym a jednostką zlecającą powinien być szczegółowo opisany zakres obowiązków, które usługobiorca, dokładając należytej staranności, zobowiązuje się wykonać. Firma outsourcingowa przejmuje wszelką odpowiedzialność i ryzyko nienależytego wykonania usług. Mimo to odpowiedzialny za sprawozdawczość podatkową i bilansową jest zleceniodawca. Jeśli jednak kary i odsetki powstały w wyniku błędów dostawcy usług księgowych, a nie z faktu, że zleceniodawca nie uścił np. prawidłowo naliczonych podatków, klient będzie miał prawo do roszczenia odszkodowawczego wobec firmy outsourcingowej. Odszkodowanie może obejmować nie tylko równowartość kar i odsetek zapłaconych przez klienta, ale w zależności od postanowień umowy outsourcingowej także dalej idące kary umowne. Jak powinna zostać skonstruowana umowa z firmą outsourcingową, aby zapewnić jak największą jakość świadczonych usług? Dobra umowa powinna wyczerpująco i precyzyjnie określać przedmiot usługi oraz regulować wszystkie kwestie dotyczące czynności podejmowanych przez dostawcę usług. Trzeba zdefiniować terminy, takie jak np. dzień roboczy, informacje poufne, raport. Pożądane wydaje się ustalenie terminu dostarczania bieżących dokumentów dotyczących określonego okresu sprawozdawczego, tak aby księgowy miał wystarczająco dużo czasu, by rzetelnie zaksięgować wszystkie operacje gospodarcze. Warto ustalić zasady bieżącej i okresowej kontroli, jakości procesów, a także zobowiązać dostawcę do przeprowadzenia audytu w określonym czasie. Umowa powinna umożliwiać rezygnację ze współpracy z firmą outsourcingową. Możliwe jest wprowadzenie okresu wypowiedzenia bez konieczności jego uzasadniania.

Zawarcie umowy nie powoduje jednak automatycznego scedowania przez kierownictwo zlecającego pewnych obowiązków, które nakładają na niego przepisy prawa. Odpowiedzialność za wybór i udokumentowanie oraz aktualizację zakładowych zasad (polityki) rachunkowości spoczywa na kierowniku jednostki zlecającej. W czasie opisywania przyjętych zasad (polityki) rachunkowości pracownik biura rachunkowego, wykorzystując swoją wiedzę i doświadczenie, powinien tak współpracować z kierownictwem jednostki, aby wskazać na rozwiązanie, będące gwarancją takiego systemu rachunkowości, którego produktem finalnym będzie wiarygodne sprawozdanie finansowe. W praktyce gos-

podarczej można spotkać także sytuację, w której usługobiorca deleguje swego pracownika do jednostki zlecającej, aby ten dokładnie „zbadał” jej specyfikę i aby na tej podstawie, jeżeli jest to konieczne, móc zmienić lub uelastyczyć system rachunkowości. W ten sposób system rachunkowości powinien być gwarantem wiarygodnej i rzetelnej sprawozdawczości finansowej jednostki.

Oczywiście, nie każdy podmiot gospodarczy zleca prowadzenie rachunkowości na zewnątrz. W takim wypadku gwarantem prawidłowo funkcjonującego systemu rachunkowości jest praktyczne wykorzystanie fachowej wiedzy i umiejętności kadry pracującej w komórce księgowości oraz kierownictwa. W tym miejscu pojawia się kolejny problem. Mianowicie, czy proces outsourcingu rachunkowości jest gwarancją zwiększenia efektywności systemu rachunkowości jednostki, a przez to wzrostu jej wiarygodności? Oczywiście nie, ponieważ w praktyce gospodarczej można zaobserwować, że podmioty zajmujące się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych, przy współpracy ze swoimi klientami wykorzystują „uniwersalne” plany kont i opis przyjętych zasad (politykę) rachunkowości. Z jednej strony powoduje to pewne uproszczenie pracy dla pracowników takiej jednostki, lecz z drugiej strony, co jest znacznie bardziej niebezpieczne dla otoczenia, może powodować, iż system rachunkowości będzie niedostosowany do indywidualności każdej jednostki gospodarczej. Sytuacja dodatkowo komplikuje się, jeżeli usługodawca to podmiot zobowiązany do badania sprawozdania finansowego przez biegłego rewidenta. W takiej sytuacji naganne jest „tworzenie” polityki (zasad) rachunkowości przed „wizytą” biegłego rewidenta. Mimo że wydawać by się mogło, iż jest to sytuacja marginalna, to na podstawie wywiadu środowiskowego przeprowadzonego wśród biegłych rewidentów jest spotykana, szczególnie w jednostkach, które po raz pierwszy są badane przez audytora zewnętrznego. Wśród zalet outsourcingu, tego typu zjawisko jest niewątpliwie negatywne, mogące powodować zafałszowanie rzeczywistego obrazu jednostki gospodarczej.

Kolejnym problemem związanym z outsourcingiem rachunkowości są kompetencje zawodowe zlecaniobiorcy. Osoba będąca właścicielem biura rachunkowego musi posiadać niezbędną wiedzę. Jest ona weryfikowana w fazie uzyskiwania pozwolenia na prowadzenie tejże działalności. W rzeczywistości gospodarczej istnieją biura, które zatrudniają od kilku, kilkunastu do kilkuset (duże centra finansowo-księgowe) pracowników. W dużej mierze to właśnie od ich kompetencji i umiejętności zależy, jak będzie prowadzona rachunkowość klienta. W przypadku „małych” zlecaniodawców problem może wydawać się znikomy. Z reguły bowiem ich sprawozdawczość jest nastawiona na cele podatkowe. W głównej mierze są to nawet jednostki nieprowadzące ksiąg rachunkowych, tylko np. podatkową księgę przychodów i rozchodów itp. W takiej sytuacji potrzebna jest głównie znajomość przepisów podatkowych. Z kolei w sytuacji, gdy mamy do czynienia z większymi jednostkami, gdzie oprócz przepisów podatkowych konieczna jest także znajomość prawa bilansowego,

a niekiedy również uregulowań z zakresu ogólnie pojętej rachunkowości międzynarodowej (np. Międzynarodowe Standardy Rachunkowości), kompetencje księgowych powinny być znacznie wyższe. W takim wypadku organizacja pracy pracowników biura powinna być tak opracowana, aby posiadana przez nich wiedza i umiejętności były w jak najlepszym stopniu wykorzystane. Rzeczywistość pokazuje czasem co innego. Zdarzają się przypadki, że księgowy współpracuje z kilkoma podmiotami równocześnie, co w konsekwencji (w wyniku braku czasu) może spowodować, iż rachunkowość będzie ukierunkowana głównie na sprawozdawczość podatkową. Sytuacja taka jest niekorzystna z punktu widzenia odbiorcy sprawozdania finansowego, który wymaga, aby dane sprawozdawcze reprezentowały rzetelny obraz jednostki. Reasumując, księgowy powinien posiadać odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie zawodowe, a jego zakres obowiązków powinien być tak określony, aby miał czas na indywidualne podejście do klienta.

Następnym zagadnieniem związanym z outsourcingiem rachunkowości jest kwestia związana z poufnością informacji przekazywanych na linii usługodawca – usługobiorca. Chodzi o to, iż potencjalnie istnieje ryzyko przedostania się poufnych danych finansowych na zewnątrz. Zleceniodawca może działać w takim otoczeniu (sektorze gospodarki), które wymaga zachowania szczególnych procedur dotyczących przekazywanych informacji (np. ze względu na proces produkcyjny, stosowaną technologię), dlatego od pracowników biura rachunkowego wymagana jest dyskrecja. Jest to cecha powiązana z zachowaniem określonych norm etycznych i zasad moralnych. W konsekwencji, oprócz kompetencji księgowi muszą cechować się postępowaniem zgodnym z zasadami etyki.

W dzisiejszych czasach od księgowych zaczyna wymagać się coraz częściej, aby potrafili nie tylko księgować operacje gospodarcze, lecz także, aby umieli je analizować i na ich podstawie formułować odpowiednie wnioski. Umiejętność ta jest niezwykle istotna, ponieważ chociażby wczesne dostrzeżenie zagrożenia kontynuacji działalności jednostki może spowodować wdrożenie odpowiednich narzędzi mających na celu zminimalizowanie ryzyka upadłości. Pożądane jest zatem, aby dzisiejszy księgowy był także analitykiem finansowym. Outsourcing rachunkowości sprzyja tego typu zadaniom, ponieważ umowa z biurem rachunkowym może być tak skonstruowana, iż do jego obowiązków będzie należała bieżąca analiza finansowa klienta, aby w ten sposób móc wcześniej ostrzec przed możliwymi zagrożeniami działalności.

Podsumowując, outsourcing rachunkowości stwarza nowe możliwości rozwoju dla jednostki gospodarczej, ponieważ może się ona skoncentrować na strategicznych celach działalności. Z drugiej strony istnieje niebezpieczeństwo, iż proces ten może negatywnie wpłynąć na jakość sprawozdawczości finansowej podmiotów gospodarczych, czego powodem będzie niekompetencja zawodowa pracowników biura rachunkowego lub niejasno sprecyzowana umowa, która nie definiuje obowiązków stron.

5. Rozwiązania systemowe a kompetencje zawodowe księgowych

Rachunkowość wykształciła szereg rozwiązań, które mają na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych księgowych oraz przestrzeganie zasad etyki wykonywanego zawodu. Wychodząc naprzeciw zagadnieniu etyki, profesjonalizmu służb szeroko rozumianego środowiska księgowych i audytorów zewnętrznych, rachunkowość wykształciła pewne „normy etyczne wykonywania zadań rachunkowości”. Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, najstarsza i największa polska organizacja skupiająca przedstawicieli środowiska zawodowego związanego z rachunkowością i finansami, opracowała *Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości*, który przyjęto uchwałą nr 18 (z dnia 23 czerwca 2007 r.) XIX Krajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia. Kodeks ten zawiera zasady etycznego wykonywania zawodu przez osoby zajmujące się rachunkowością, do których zalicza:

- 1) zasadę kompetencji zawodowych i wysokiej jakości pracy;
- 2) zasadę niezależności zawodowej;
- 3) zasadę odpowiedzialności za przygotowane i prezentowane informacje z zakresu rachunkowości;
- 4) zasady postępowania osoby zajmującej się rachunkowością w relacjach z osobami, jednostkami i instytucjami powiązanymi z nią zawodowo;
- 5) zasady postępowania osoby zajmującej się rachunkowością w przypadkach sporu i sprzeczności interesów;
- 6) zasady postępowania osoby zajmującej się rachunkowością w sytuacjach szczególnych jednostki prowadzącej rachunkowość lub jednostki usługowo prowadzącej rachunkowość;
- 7) zasadę zachowania tajemnicy zawodowej;
- 8) zasadę właściwego oferowania usług z dziedziny rachunkowości (*Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości*, s. 3–4).

Kolejną formą odpowiedzi środowiska księgowych na problem kompetencji zawodowych jest uchwała nr 732/110/2009 z dnia 20 lipca 2009 r. przyjęta przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, ustanawiająca tytuł zawodowy „dyplomowany księgowy” nadawany przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce. Zgodnie z tą uchwałą, dyplomowanym księgowym jest osoba o sprawdzonej oraz aktualizowanej wiedzy i umiejętnościach w zakresie organizowania rachunkowości jednostek, prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z polskimi i międzynarodowymi standardami rachunkowości, a także prowadzenia gospodarki finansowej, w tym spraw podatkowych jednostki. Tytuł dyplomowanego księgowego może uzyskać osoba, która:

- 1) ukończyła studia wyższe w Polsce lub zagraniczne studia wyższe uznawane w Polsce za równorzędne i włada językiem polskim w mowie i w piśmie oraz odbyła trzyletnią praktykę w dziedzinie rachunkowości, w tym co najmniej

dwa lata na samodzielnym stanowisku, albo posiada wykształcenie uzyskane w Polsce lub za granicą, uprawniające do wstąpienia na studia wyższe i włada językiem polskim w mowie i w piśmie oraz odbyła sześcioletnią praktykę w dziedzinie rachunkowości, w tym co najmniej trzy lata na samodzielnym stanowisku;

2) korzysta w pełni z praw publicznych oraz ma pełną zdolność do czynności prawnych;

3) ma nieposzlakowaną opinię, a zwłaszcza nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślnie popełnione przestępstwo: przeciwko mieniu, przeciwko obrotowi gospodarczemu, przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego, przeciwko wiarygodności dokumentów lub za przestępstwo skarbowe;

4) jest członkiem Stowarzyszenia Księgowych w Polsce;

5) złożyła z wynikiem pozytywnym egzaminy na dyplomowanego księgowego, złożyła przyrzeczenie (Uchwała nr 732/110/2009 ZG SKwP z dnia 20 lipca 2009 r. § 1 i 2).

Forma certyfikacji zawodu księgowego zmniejsza ryzyko sporządzenia niewiarygodnego i nierzetelnego sprawozdania finansowego. Dodatkowo, praktyczne przestrzeganie uchwalonych norm etycznych wykonywanego zawodu pozytywnie wpływa na postrzeganie zawodu księgowego przez zewnętrzne podmioty. W czasie kryzysu ekonomicznego wszelkie tego typu działania są bardzo ważne. Mimo iż praktyczna realizacja uchwały o certyfikacji zawodu księgowego jest na początkowym etapie, to należy wierzyć, że w przyszłości przyniesie wiele pozytywnych wyników. Jednostka gospodarcza, zlecając prowadzenie rachunkowości podmiotowi zewnętrznemu, którego pracownicy legitymują się posiadaniem certyfikatu dyplomowanego księgowego, może być pewna, że jej księgi rachunkowe prowadzone są przez specjalistów.

6. Podsumowanie

Outsourcing rachunkowości pozwala zwiększyć efektywność systemu rachunkowości, dzięki wykorzystaniu wiedzy i doświadczenia osób pracujących w jednostkach świadczących tego typu usługi. Jednakże przy wprowadzaniu w życie takiego rozwiązania, trzeba przed wyborem usługobiorcy zorientować się, czy posiada on wykwalifikowaną i kompetentną kadre, która daje gwarancję świadczenia usług na wysokim poziomie. W praktyce gospodarczej w tego typu sytuacjach można spotkać różne nieprawidłowości, chociażby wspomniane wykorzystywanie „uniwersalnych” planów kont, lecz należy wierzyć, że wprowadzane rozwiązania systemowe spowodują, iż nadużycia takie będą marginalne.

W okresie wzmożonego zapotrzebowania na wiarygodną informację oraz w czasie coraz większej popularności korzystania z outsourcingu rachunkowości potrzeba dalszych zmian systemowych wydaje się konieczna. Wprowadzenie certyfikacji zawodu księgowego jest krokiem w dobrym kierunku, który w znacznej mierze powinien podnieść poziom świadczonych usług rachunkowości. Z drugiej strony w praktyce gospodarczej można spotkać się z „nieoficjalnymi rankingami” biur rachunkowych. Czasami jest to korzystne, gdyż sprzyja wzrostowi profesjonalizmu, lecz niekiedy może prowadzić do wyboru takiego usługobiorcy, który będzie akceptował działania nie do końca zwiększające wiarygodność systemu rachunkowości.

Podsumowując, outsourcing to proces, który ma sprzyjać wzrostowi potencjału jednostki gospodarczej. Kierownictwo, kierując się dobrem własnej jednostki, powinno wybrać takiego zewnętrznego usługobiorcę, którego celem będzie nie maksymalizacja jego zysku, lecz priorytetem będzie wysoka jakość świadczonych usług, co z kolei przełoży się na wzrost wiarygodności systemu rachunkowości jednostki zlecającej, a w konsekwencji sprawozdania finansowego.

Streszczenie

Kryzys ekonomiczny powoduje konieczność ograniczania kosztów działalności przez jednostki gospodarcze poprzez szukanie tańszych i alternatywnych sposobów realizacji funkcji jednostki gospodarczej. Jednym z możliwych rozwiązań takiej sytuacji jest zlecenie wykonania pewnych zadań wyspecjalizowanym jednostkom zewnętrznym. Proces ten nazywany jest outsourcingiem. W przypadku przekazania prowadzenia rachunkowości jednostki na zewnątrz mówimy o outsourcingu rachunkowości. Przy wyborze jednostki zewnętrznej zlecniodawca powinien kierować się nie ceną, ale jakością świadczonej usługi. W praktyce gospodarczej można spotkać uproszczenia stosowane przez jednostki zewnętrzne (lub np. zatrudnianie kadry o niskich kompetencjach), które w konsekwencji mogą powodować niedostosowanie systemu rachunkowości do specyfiki jednostki gospodarczej. W czasie kryzysu ekonomicznego zapotrzebowanie na wiarygodne sprawozdanie finansowe jest szczególnie wysokie. Formą odpowiedzi rachunkowości na ten problem jest wprowadzenie przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce certyfikacji zawodu księgowego. Działanie to ma na celu podniesienie kwalifikacji osób zawodowo zajmujących się rachunkowością. Osoby pracujące w biurach rachunkowych powinny być szczególnie zainteresowane zdobyciem takiego certyfikatu, ponieważ społeczna odpowiedzialność wyników ich pracy jest bardzo wysoka, sprawozdania finansowe są bowiem podstawą do podejmowania bardzo ważnych decyzji.

Literatura

- Bielecki W. T. (2001), *Informatyzacja zarządzania*, PWE, Warszawa.
- Greenburg E. R., Canzoneri C. (1997), *Outsourcing. The AMA Survey*, AMA Research Reports, New York.
- Jaklik A., Micherda B. (1997), *Zasady rachunkowości*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2007.
- Micherda B. (2006), *Problemy wiarygodności sprawozdania finansowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Micherda B. (2009), *Ewolucja prawnych rozwiązań współczesnej rachunkowości*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa.
- Nadolna B. (2006), *Usługi finansowo-księgowe realizowane w ramach outsourcingu*, [w:] *Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi*, red. T. Kiziukiewicz, Uniwersytet Szczeciński, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Szczecin.
- Świetla K. (2009), *Sprawozdawczość i rewizja finansowa wobec kryzysu ekonomicznego*, red. B. Micherda, M. Stępień, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków.
- Trocki M. (2001), *Outsourcing. Metoda restrukturyzacji działalności gospodarczej*, PWE, Warszawa.
- Uchwała nr 732/110/2009 z dnia 20 lipca 2009 r. Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce.
- Ustawa z dnia 29.09.1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r., nr 152, poz. 1223, nr 157, poz. 1241 i nr 165, poz. 1316).
- Witczak M. (2005), *Outsourcing usług finansowo-księgowych jako element racjonalizacji kosztów jednostki gospodarczej*, [w:] *Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi*, red. T. Kiziukiewicz, Uniwersytet Szczeciński, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Szczecin.
- www.encyklopedia.pwn.pl/lista.php?co=outsourcing z dnia 29.12.2009 r.
- [www.ey.com/Publication/vwLUAssets/W_kierunku_ekosystemu/\\$FILE/EY_BAS_W_kierunku_ekosystemu_biznesowego](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/W_kierunku_ekosystemu/$FILE/EY_BAS_W_kierunku_ekosystemu_biznesowego) z dnia 28.12.2009 r.

Wydawnictwo UŁ zaprasza www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

ISBN 978-83-7525-387-0